

TÂI-LÂM TIONG-HÔE

Ki-tok-kàu Bûn-bêng Sú-koan

*A Historical Review
of
Christian Civilization
(Lím Bô-seng)
(Chiap 572 koàn 9 bin)*

Tí téng-hô í-keng ū lûn-khí Siöng-tè, làng ê chôe-ok, chü-kí hó-têng Tiong-pó Iâ-so, chiah ê koan-liäm. Taⁿ tû-chia beh koh chiap-sòa lài chhián-bêng, só chhun hit nñg-hâng Ki-tok-kàu ê kin-pún cheng-sín, chiü-sí Ki-tok-tô ê tô-tek-bí (道德美) kap Jîn-lûi-ài chit nñg-ê koan-liäm.

Lûn Ki-tok-tô ê tô-tek-bí, hit ê bôk-tek sí chái tî sëng-kiat (聖潔). Tùi sëng-kiat chit nñg-jí, chiü chai Ki-tok-tô ê tô-tek koan-liäm kap phô-thong ê tô-tek koan-liäm, ū tôa-tôa bô saⁿ-tâng tû-teh. Phô-thong ê tô-tek-lüt, bô-lûn sí kóng ū hàn, ū tôa-sè, bô tham-sim, bô kbi-phiän, bô thau-thêh chióng-chióng, chiah ê kái-bêng, á-sílüt-hoat, put-kò sí chí làng tiôh chín làng ê pún-hûn nã-tiâ. Nã-sí Ki-tok-kàu ê tô-tek-koan sí ke chhim chit-chân, chiü-sí tiôh chín thian-tô, jiän-aü chiah ê chín jîn-tô.

Chiäu Ki-tok ê kàu-hùn sí nñg-ê kái-bêng, chiü-sí (1) Tiôh thiâ Chú lí ê Siöng-tè. (2) Tiôh thiâ làng chhin-chhiû ka-kí. Chióng chit ê tô-tek-koan lài kap phô-thong ê tô-tek-koan pi-kàu, chiü thang chai Ki-tok-kàu ū ke chhim kúi-nâ chân:—

(1) Ki-tok-kàu ū ke chit-tiâu tiôh thiâ Siöng-tè, nã-sí phô-thong--ê bô.

(2) Ki-tok-kàu só kóng, "tiôh thiâ"

làng chhin-chhiû ka-tî" kap phô-thong só kóng, "bôh-tit án-choá" lái sa-pí, sí hui-siông ê chek-kék-tek.

(3) Ki-tok-kàu, sîm-chi ū chiong kiâ-hó, thiâ làng ê goân-thâu, kui tî thiâ Siöng-tè. Oâ chit-kù ôe lái kóng, chiü-sí ū thiâ Siöng-tè chiah ū thiâ-làng. Nã-sí phô-thong ê lüt-boat, lóng bô kóng-khí chít ê kiâ-hó ê goân-tông-lék, put-kò sió-khóa ū kóng-khí chít ê hâm-hâm hô-hô ê nñg-jí, "liông-sim" nã-tiâ. Chóng-kóng chit-kù, phô-thong sí kóng, "chin jîn-tô, chiü-sí tô-tek." Nã-sí Ki-tok-kàu ê tô-tek, sëng-kiat ê tô-tek, m-sí án-ni; sí tiôh thiâ Siöng-tè, jiän-aü chiah ê thiâ-làng, iâ chit nñg-hâng lióng-kiam chiah sí sëng-kiat.

Koh chit hâng, chiü-sí "Jin-lûi-ài." Téng-châm í-keng ū kóng-khí Ki-tok-kàu ê jîn-tô sí "thiâ-làng." Chóng-sí Ki-tok-kàu teh kóng thiâ-làng, kap phô-thong ê tô-tek só kóng hit ê hoän-ûi iâ ū tôa cheng-chha tû-teh. Ki-tok-kàu ê thiâ-làng sí "phok-ài", chiü-sí khui-khoah I só thiâ ê kàu tî "phô-thi-ê." Khóng-chú ê tô-lí teh lûn thiâ-jí chit chit-jí, sí êng chit-jí "jîn" (仁)-jí lài teh pau-hâm i. M-kú Khóng-chú só teh kóng hô-chò "jîn"-jí, sí ū chha-piat ê ài, só-i kóng "ài iú chhu-téng" (愛有差等), chiü-sí chit ê i-sù. Khiok Hán-bûn-kong ū ké-soeh kóng, "phok-ài chi üi jîn" (博愛之謂仁), chóng-sí che sú Jû-kàu-tô tïong ê ték-piat ê kiän-kái. Chiäu góa phah-sng, Hán-bûn-kong iâ sí pau-hâm teh kóng, bô kóng phok tiôh phok kàu tó-üi, khui-khoah tiôh khui-khoah kàu tó-üi. Nã-sí án-ni, "jîn"-jí ê ài kap Ki-tok-kàu ê ài ê hoän-ûi sí bô saⁿ-tâng. Ài, kí-jiän ū chhu-téng, thiâ ka-tî kap thiâ-pát làng chiü bô saⁿ-tâng; thiâ ke-lai ê làng kap thiâ-hiu-lí, chiü bô saⁿ-tâng; thiâ-hiu-lí kap thiâ-kok chiü bô saⁿ-tâng; thiâ ka-tî ê kok kap thiâ-pát kok iâ bô saⁿ-tâng; liän tûi-ték iâ sòa tiôh thiâ i, chit kù ôe tî Jû-kàu tïong chiü m-bat thiaⁿ-kí. Nã-sí Ki-tok-kàu ê thiâ-sí (1) Khui-

khoah kàu tī phó-thin-ē, sīm-chì kàu tī tui-tek ; (2) I ê sèng-chit si tiòh thià kàu chbin-chhiū ka-ti. Che sī pát khoán ê chong-kàu só bô--ê. Beh lâi kóng siāng tē-it kin-óá--ê, hék-chia si Put-kàu. Chóng-sī Ki-tok-kàu ê thià, á-sí jin-lüi-ài, sī hui-siōng ū kin-ki tī-teh. Siá-sū tiòh "thià lâng chhin-chhiū ka-ti ?" In-ūi lâng pē-pê tui Ki-tok ê tiong-pó sī Siōng-tè ê kiá. Lí-lün chéng-jian ; goân-goân pún-pún ! Só-i kóng, "Jin-lüi-ài" sī Ki-tok-kàu ê kin-pún cheng-sín, iā sī i ê ték-chit.

Taⁿ góa í-keng chiong Ki-tok-kàu ê kin-pún cheng-sín tāi-liòk thiah-bêng liáu. Khiok m-sí kóng án-ni ū pau-hâm Ki-tok-kàu lóng-chóng ê tō-lí. Put-kò sī ~~m~~ hinh ê iàu-tiám, iū-koh ū chò chiong-lai beh kóng hit ê Ki-tok-kàu bûn-bêng ê goân-tōng-lék ê lái tai-liòk chhián-bêng nā-tiā. Koh liū chít piän, Ki-tok-kàu ê kin-pún cheng-sín sī (1) Siōng-tè; (2) Choe-ok; (3) Chū-kí hóteng; (4) Tiong-pó; (5) Tō-tek-bí; (6) Jin-lüi-ài; chiah ê sī Ki-tok-kàu bûn-bêng ê goân-tōng-lék. Ng-bang thòk-chia kok ū ê kí-tit, thang chò aū-lái beh chiap ê bûn-bêng-sú ê hòk-soaⁿ. I-aū sī beh tit-chiap kóng-khí Ki-tok-kàu ê bûn-bêng-sú.

Ki-chia chhián chiām-sī tī-chia soah-pit, iā soa kā tāi-ke kiong-hō Kiù-chú-tân kap Sin-ni.

Siōng-siat-pō

(K. Y. C. kl)

Cháp-it goéh 7 hō ê-po 3.30—6.30, ū khui tē 8 hōe Siōng-siat-pō tī Tang-mñg pài-tâng Phoaⁿ Bók-su ê kheh-thia. Hù-hōe-chia 5 miâ. Tiah iàu tī ê-té :—

1. Chiap-láp 3 goéh 21 hō Ték-hōe-oân khì Téng-soaⁿ-kha sit-tē khòaⁿ pài-tâng tiòh tōa siu-lí; soa tā-háp koat-gi chiàu ê-té :—

(a) Thok Ko Kim-seng tui Kàu-sū-hōe chhéng pō-tsō-kim 200 kho.

(b) Tui Tsú-siān-hōe chi-chhut pō-tsō-kim 100 kho.

(c) Gi-oân chek-jim hun-tê-kim 100 kho: Ng Sū-bêng, Phoaⁿ Tō-êng, Ng Sin-kí téng 40 kho; Ko Kim-seng 20 kho, Tân Khêng-iâu 10 kho, Tè Hoán, Gô Tin kok 15 kho.

2. Ko Kim-seng pō-kò Kàu-sū-hōe ê tit pō-tsō 139 kho.

3. Thok Tsâi-bû-pô koh siat-hoat put-chiok-kim 61 kho.

4. Lâm Tiong tē 4 hōe ê kí-jit: 1933 nî 2 goéh 15 hō téng-por 8 tiám.

5. Sin Gi-tiúⁿ: Ko Kim-seng; Su-kí lâu-jim.

6. Siān-hòa Tông-hōe pín chhián Bók-su.

7. Phài Ng Sū-bêng, Pò Siōng-lô-khì tiâu-tsa kap kam-soán, lâi hok aū-hōe.

Má-kong Kàu-hōe ê Siau-sit

(Tiúⁿ Giòk-sêng)

1. Chhit goéh 22 hō, Má-kong Kàu-hōe Khng Kam-lô, 64 hōe.

2. Káu goéh 12 hō, Má-kong Kàu-hōe Chiong Chheng-lóng, ū chhōa Tân-sī Siù-phûn.

3. Chú-jít-ôh ê Sian-siⁿ. Hau-tiúⁿ: Tè lâu-lû Sian-siⁿ. Kàu-oân: Lâu Khun-it Sian-siⁿ, Tân Khêng-chiong sàng, Chiong Chheng-lóng sàng, Khó-sī Chhun-môe Sian-siⁿ, Tè Chhòa-sī Kim-hōng Sian-siⁿ, Tân-sī Siù-phûn lú-sû.

Sió Ú-tiú

(1) Hiän-sī tī sè-kài ū saⁿ-cháp-saⁿ bân, peh pah chhit-cháp-si keng ê Chú-jít-ôh. Hák-seng ê chóng-sò sī saⁿ chheng, gōⁿ pah saⁿ-cháp bân, káu chheng saⁿ pah, cháp-peh ê.

(2) Jit-pún kok-lâi ê Tháï-ko hoân-chia, chha-put-to ū cháp bân lâng; nā-sī Tâi-oân tāi-khài sī gōⁿ chheng ê.